

ДЕКЛАРАЦИЈА ЗА ПРОМОЦИЈА НА ПРАВАТА НА ПАЦИЕНТИТЕ ВО ЕВРОПА

ЗА ДЕКЛАРАЦИЈАТА

Европскиот совет на СЗО за правата на пациентите, на состанокот одржан во Амстердам од 28-30 март 1994 год., донесе Документ- “Принципи за правата на пациентите во Европа”, чија цел е промовирање и имплементација на правата на пациентите во земјите- членки на СЗО, во контекст на реформскиот процес на здравствената заштита.

Декларацијата за промовирање на правата на пациентите во Европа, ја содржи заедничката рамка на активности и ги вклучува принципите и стратегиите дефинирани на Советот во Амстердам.

Оваа Декларација од страна на земјите-членки треба да биде интерпретирана како проширено право на граѓаните и пациентите за подобрување на партнерството со лекарите во процесот на здравствената заштита.

Овој Документ ќе биде од клучно значење за сите странки, вклучувајќи ги и пациентите и потрошувачите опфатени со здравствената заштита, професионалните здруженија на лекари и на други обезбедувачи на здравствената заштита, болничките здруженија како и други здравствени установи.

ICP/HLE 121
28 Април 1994
Original: English

КОНЦЕПЦИСКА ОСНОВА

Концепциската основа за изготвување на “Принципите за правата на пациентите во Европа” ја овозможија следниве меѓувладини инструменти:

- Универзална Декларација за човекови права (1948);
- Интернационална Конвенција за граѓански и политички права (1966);
- Интернационална Конвенција за економски, социјални и културни права (1966);
- Европска Конвенција за човекови права и фундаментални слободи (1950);
- Европска социјална Повелба (1961).

ЦЕЛИ

“Принципите за правата на пациентите во Европа” се донесени за реализација на следните цели:

- Реафирмација на фундаменталните човекови права во здравствената заштита, со цел да се заштити достоинството и интегритетот на личноста и да се промовира респектот кон пациентот како личност.
- Понудување група на заеднички основни принципи кои ги нагласуваат правата на пациентите.
- Помагање на пациентите за добивање целосни бенефиции од користењето на услуги од системот на здравствена заштита, и олеснување на последиците од можните проблеми.
- Промовирање и одржување на односот на заемна корист меѓу пациентите и обезбедувачите на здравствена заштита, особено поттикнување на поактивни форми на партиципација на пациентот во здравствената заштита.
- Зајакнување на постоечките и обезбедување нови можности за дијалог меѓу организациите на пациентите, обезбедувачите на здравствената заштита, здравствената администрација и пошироките општествени интереси.
- Насочување на националното, регионалното и меѓународното внимание кон развивање на потребите за правата на пациентот и поблиска меѓународна соработка на ова поле.
- Обезбедување заштита на фундаменталните човекови права и унапредување на хуманоста при помагањето на пациентите, особено на најчувствителните категории, како што се: децата, психијатриските случаи, пензионерите или сериозно болните.

ВОДЕЧКИ ПРИНЦИПИ ЗА ПРАВАТА НА ПАЦИЕНТИТЕ

Здравствената заштита нуди целосен список на услуги кој опфаќа промовирање и заштита на здравјето, превенција од болести, дијагноза, лекување, заштита и рехабилитација

При третирањето на правата на пациентите, треба да се прави разлика помеѓу социјалните и индивидуалните права. **Социјалните права** во здравствената заштита се однесуваат на општествената обврска преземена или поинаку пропишана од страна на Владата или други јавни или приватни тела со цел да се обезбеди еднаков пристап до здравствената заштита за целото население. Она што се однесува на обемот на достапни услуги како и на степенот на софистицираност на технологијата и специјализацијата ќе зависи од политичките, социјалните, културните и економските фактори. Социјалните права се уживаат колективно и се релативни во однос на нивото на развој на определено општество; во некоја мера тие се и предмет на политички суд во однос на приоритетите на развој во општеството.

Спротивно на тоа, **индивидуалните права** во здравствената заштита се изразуваат во апсолутни термини, а кога се оперативни можат да бидат употребени во име на пациент-поединец. Овие права покриваат и такви области како што се интегритетот на личноста, приватноста и религиозните убедувања. Во овој текст најголемо значење им се дава на индивидуалните права. Концепциската основа за ваквиот однос кон правата на пациентот, во најголем дел се заснова на повеќе меѓувладини декларации за човекови права и слободи. Намерата на оваа Декларација не е создавање на нови права за пациентите, туку примена на постојните врз една кохерентна и разбирлива основа

ПРАВА НА ПАЦИЕНТИТЕ

1. ЧОВЕКОВИ ПРАВА И ВРЕДНОСТИ ВО ЗДРАВСТВЕНАТА ЗАШТИТА

- 1.1 Секој има право да се почитува себе си како човечко битие;
- 1.2 Секој има право на лична определба;
- 1.3 Секој има право на физички и духовен интегритет и на сигурност на својата личност;
- 1.4 Секој има право на почитување на сопствената приватност;
- 1.5. Секој има право да има свои морални, културни вредности, верски и филозофски убедувања кои треба да бидат почитувани;
- 1.6. Секој има право на таква заштита на здравјето која може да се обезбеди со соодветните мерки за превенција од болести и стремеж за постигнување сопствено највисоко ниво на здравје.

Наведените права на пациентите носат определена одговорност за грижливо однесување кон здравјето и истите права на другите.

2. ИНФОРМАЦИИ

- 2.1. Информациите за здравствените услуги и начинот на кој тие најдобро ќе се искористат треба да бидат ставени на располагање на јавноста со цел од нив да имаат корист сите кои тоа ги засега.
- 2.2. Пациентите имаат право целосно да бидат информирани за нивната здравствена состојба, вклучувајќи ги и клиничките факти за нивната состојба; за предложените медицински процедури, за потенцијалните ризици и погодности од секоја процедура; за алтернативите од секоја процедура, вклучувајќи го и резултатот од нелекувањето; за дијагнозата, прогнозирањето и прогресот на лекувањето.
- 2.3. Информацијата може да не му биде соопштена на пациентот само кога постои добра причина да се верува дека таа ќе предизвика сериозни проблеми, а не може да се очекуваат никакви позитивни ефекти.
- 2.4. Информацијата мора да му биде пренесена на пациентот на начин разбирлив за него, притоа сведувајќи ја на минимум употребата на непозната

стручна терминологија. Ако пациентот зборува на друг јазик, треба да се обезбеди одредена форма на превод.

2.5. Пациентите имаат право и да одбијат да бидат информирани, доколку инсистираат.

2.6. Пациентите имаат право да одберат некој друг да биде информиран во нивно име.

2.7. Пациентите треба да имаат можност да добијат повторно мислење.

2.8. Кога ќе се определат за здравствената установа, пациентите треба да бидат информирани за идентитетот и стручната подготвеност на обезбедувачите на здравствената заштита кои ќе се грижат за нив, како и за правилата и рутините за време на нивниот престој во таа установа.

2.9. Пациентите имаат право да бараат да им се обезбеди и писмено резиме за дијагнозата, лекувањето и заштитата по отпуштањето од здравствената установа.

3. СОГЛАСНОСТ

3.1. Согласноста на пациентот е предуслов за давање помош на секаков вид на медицинска интервенција.

3.2. Пациентот има право да одбие да му биде укажана или да прекине со медицинската интервенција. Импликациите од одбивањето или прекинувањето на интервенцијата мора внимателно да му бидат објаснети на пациентот.

3.3. Кога пациентот не е во можност да ја искаже својата волја, а медицинската интервенција е итно потребна, согласноста од пациентот може да се претпостави, доколку не е очигледно од претходно искажаното дека нема да постои согласност.

3.4. Кога се бара согласност од законскиот претставник, а предложената интервенција е итно потребна, интервенцијата може да се изврши ако не е можно навремено добивање согласност од претставникот.

3.5. Кога се бара согласност од страна на законскиот претставник, пациентите (без оглед на тоа дали се малолетни или возрасни) мора да бидат вклучени во процесот на донесување одлуки во рамките на нивните можности.

3.6. Ако законскиот претставник одбие да даде согласност, а лекарот или некој друг обезбедувач на здравствена заштита има мислење дека интервенцијата е во интерес на пациентот, тогаш одлуката мора да се даде на суд или на некоја форма на арбитража.

3.7. Во сите други ситуации кога пациентот не е во можност да даде согласност и кога нема законски претставник или претставник за таа цел назначен од страна на пациентот, треба да се преземат соодветни мерки за да се овозможи процесот на донесување одлуки, земајќи го предвид она што е познато и што може да биде предвидено според желбата на пациентот.

3.8. За заштита и користење на сите супстанции на човечкото тело потребна е согласност на пациентот. Согласност е потребна кога супстанциите ќе се користат во текот на дијагностицирањето, лекувањето и заштитата на пациентот.

3.9. Согласноста на пациентот е потребна и за учество во медицинско предавање.

3.10. Согласноста на пациентот е предуслов за учество во научно истражување. Сите протоколи мора да подлежат на соодветните процедури за етичка ревизија. Такво истражување не треба да биде извршено врз оние пациенти кои не се способни да ја изразат својата волја, освен ако не е добиена согласност од страна на законскиот претставник и ако истражувањето е во интерес на пациентот. Како исклучок на барањето за вклученост, во интерес на пациентот, неспособно лице може да биде вклучено во набљудувачко истражување кое не е од директна корист за неговото здравје ако се земе предвид дека лицето нема приговор, дека ризикот и/или оптовареноста се минимални, дека истражувањето е од особена вредност и дека нема алтернативни методи и/или други истражувачки субјекти.

4. ДОВЕРЛИВОСТ И ПРИВАТНОСТ

4.1 Сите информации за здравствената состојба на пациентот, клиничката состојба, дијагнозата, прогнозата и лекувањето и сите други информации кои се лични, треба да бидат третирани како доверливи, дури и по неговата смрт.

4.2 Доверливата информација може да биде откриена само ако пациентот дава јасна согласност или ако тоа го овозможува законот. Сето тоа е под претпоставка дека постои согласност за откривање на информацијата пред оние лекари кои се вклучени во лекувањето на пациентот.

4.3 Сите податоци за пациентот, кои постои можност да бидат откриени, треба да бидат заштитени. Заштитата на податоците мора да соодветствува на начинот на нивното чување. Човечките супстанции од кои можат да се извечат податоци исто така треба да бидат заштитени.

4.4 Пациентите имаат право на пристап до своите медицински досиеја и стручни записи и до кои било други досиеја и записи што се однесуваат на нивната дијагноза, лекување и заштита. Тие можат да добијат и копија на нивните досиеја, записи или делови од нив. Ваквиот пристап не се однесува на податоците кои се однесуваат на трета странка.

4.5 Пациентите имаат право да бараат корекции, комплетирање, бришење, појаснување и/или ажурирање на личните и здравствените податоци кои се однесуваат на нив и се непрецизни, нецелосни, двосмислени или застарени или не се релевантни за целите на дијагнозата, лекувањето и заштитата.

4.6 Нема да има мешање во приватниот и семејниот живот на пациентот, освен ако и само ако, како дополние на согласноста на пациентот, тоа може да биде оправдано како неопходно за дијагнозата, лекувањето и заштитата на пациентот.

4.7 Медицинските интервенции можат да бидат извршени кога постои вистинско почитување на приватноста на поединецот. Ова значи дека определена интервенција може да биде извршена само во присуство на тие лица кои се неопходни за интервенцијата, ако пациентот не се согласил или ако барал поинаку.

4.8 Пациентите кои се примени во здравствените организации имаат право да очекуваат во нив да им се гарантира приватност, особено кога лекарите им нудат лична здравствена заштита или извршуваат испитувања и лекување.

5. ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА И ЛЕКУВАЊЕ

5.1. Секој има право да добива таква здравствена заштита која што соодветствува на неговите здравствени потреби, вклучувајќи ја превентивната заштита и активностите за унапредување на здравјето. Услугите треба да бидат постојано на располагање и до нив секој да има еднаков пристап, без дискриминација и според финансиските, човечките и материјалните средства кои можат да бидат на располагање во даденото општество.

5.2. Пациентите имаат колективно право на некоја форма на застапеност (претставник) на секое ниво од здравствениот систем за прашања што се од важност за планирањето и евалуацијата на услугите, вклучувајќи го и опсегот, квалитетот и функционирањето на обезбедената здравствена заштита.

5.3. Пациентите имаат право на квалитетна здравствена заштита, која се карактеризира со високи технички стандарди и хуман однос помеѓу пациентот и лекарите.

5.4. Пациентите имаат право на континуирана здравствена заштита, вклучувајќи ја соработката помеѓу сите лекари и/или болници кои можат да бидат вклучени во дијагностицирањето, лекувањето и заштитата.

5.5. Во услови кога од страна на лекарите мора да се направи избор помеѓу потенцијалните пациенти за определено лекување што е ограничено, сите такви пациенти имаат право на праведна и фер селекциска процедура за тоа лекување. Таквиот избор мора да се заснова врз медицински критериуми, без присуство на дискриминација.

5.6. Пациентите имаат право да го изберат и да го променат својот лекар или некој од другите обезбедувачи на здравствената заштита или здравствената установа, доколку тоа е компатибилно со функционирањето на системот на здравствената заштита во целина.

5.7. Пациентите за кои веќе не постои медицинска основа за продолжен престој во здравствената установа имаат право на целосно објаснување пред да бидат пренесени во друга установа или да бидат испратени дома. Трансферот може да биде остварен само ако другата здравствена установа се согласила да го прифати пациентот. Кога пациентот е пуштен дома и кога неговата состојба го налага тоа, мора да постојат служби за домашна нега во рамките на заедницата.

5.8. Пациентите имаат право да бидат третирали на начин кој нема да го наруши нивното достоинство, а дијагностицирањето, лекувањето и заштитата да бидат изведени на начин со кој ќе се почитува нивната култура и вредности.

5.9. Пациентите имаат право да уживаат поддршка од семејството, роднините и пријателите за време на здравствената заштита и лекувањето и цело време да примаат морална поддршка и упатства.

5.10. Пациентите имаат право сосема отворено да ја покажат својата болка (страдање) според нивното моментално ниво на знаење.

5.11. Пациентите имаат право на хумана терминална заштита и достоинствено напуштање на овој свет.

6. ПРИМЕНА

6.1 Примената на правата од оваа Декларација имплицира дека за таа цел се воспоставени соодветни начини.

6.2 Уживањето на овие права треба да биде загарантирано без присуство на дискриминација.

6.3 Во примената на овие права, пациентите ќе бидат подложени само на такви ограничувања кои се компатибилни со инструментите за човекови права и кои се во согласност со процедурите пропишани со закон.

6.4 Доколку пациентите не можат да ги уживаат правата загарантирани со овој документ, овие права треба да бидат применети од страна на нивниот законски претставник или од страна на лицето назначено од пациентот за таа цел; во случаи кога не може да биде назначен ниту законски претставник ниту друго лице, треба да се преземат други мерки за претставување на тие пациенти.

6.5 Пациентите мора да имаат пристап до такви информации и совети кои ќе им овозможат да ги реализираат правата за кои станува збор во овој документ. Кога пациентите ќе почувствуваат дека нивните права не се почитувани тие треба да поднесат жалба. Треба да постојат независни механизми на институционално ниво и на другите нивоа со цел да се олеснат процесите на поднесување на жалбите. Овие механизми покрај другото ќе потврдат дека информациите кои се однесуваат на процедурите за жалби им биле достапни на пациентите, а едно независно лице ќе им биде на располагање на пациентите за консултации кои се однесуваат на најсоодветната можна мерка. Овие механизми треба понатаму да потврдат дека онаму каде што е неопходна помош и односи со јавноста, во име на пациентот ќе бидат ставени на располагање. Пациентите имаат право нивните жалби да бидат испитани и анализирани на еден исцрпен, праведен, ефикасен и брз начин и да бидат информирани за нивниот исход.

7. ДЕФИНИЦИИ

Во овој документ користена е следнава терминологија со дадените значења:

ПАЦИЕНТ(И) - Корисник на здравствени услуги, без оглед на тоа дали станува збор за здрав или болен поединец.

ДИСКРИМИНАЦИЈА - Дистинкција помеѓу лицата во слични случаи врз основа на раса, пол, вероисповест, политичка определба, национално или социјално потекло, асоцијации за национални малцинства или лична антипатија.

ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА - Медицински, негувателски или друг вид услуги обезбедени од страна на лекари и здравствени установи.

ОБЕЗБЕДУВАЧИ НА ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА - Лекари, сестри, заболечари или други здравствени професионалци.

МЕДИЦИНСКА ИНТЕРВЕНЦИЈА - Какво било испитување, лекување или друг вид на превентивна, дијагностичка, терапевтска или активност за рехабилитација извршена од страна на лекар или друг обезбедувач на здравствена заштита.

ЗДРАВСТВЕНА УСТАНОВА - Било каква институција за здравствена заштита, како што се болница, центар за нега или установа за хендикепирани лица.

ТЕРМИНАЛНА ЗАШТИТА - Здравствена заштита обезбедена за пациентот кога веќе не е можно да се подобри фаталната прогноза за неговото заболување со расположивите методи на лекување; како и здравствена заштита пред настапувањето на смртта.